

Cmak J., Zbozeń J. *Fauna płazów (Amphibia) i gadów (Reptilia) Świętokrzyskiego Parku Narodowego i warunki jej ochrony*. Rocznik Świętokrzyski t. XII (w druku). KTN—PWN, Kraków.

Fejĕrvĕary G. J. 1923 *Über die von dr A. Pongracz in Polen gesammelten Amphibien und Reptilien*. Archiv. für Naturgesch. T. 89 cz. 4: 1—35.

Juszczuk W. 1974 *Płazy i gady krajowe*. PWN, Warszawa.

Pongracz A. 1922 *Beiträge zur Orthopteren Fauna Polens*. Pr. zool. Państw. Muz. Przyr. Nr 1: 124—136.

Roszkowski W. 1913 *Traszka górska w Guberni Radomskiej*. Wszecħwiat t. 32, nr 10, s. 159.

Sumiński S. 1913 *Dzisiejszy stan badań nad fauną płazów i gadów Królestwa Polskiego*. Wszecħwiat t. 23, 129—132, 151—155.

Szata roślinna Polski. 1972 *Praca zbiorowa pod red. W. Szafera i K. Zarzyckiego*. PWN, Warszawa.

Szymkiewicz B., Zaręba R., Rosa W., Stępień E. 1972 *Plan gospodarczy rezerwatu częściowego Białe Ługi, na okres od 1.I. 1973 do 31.XII.1982 r.* Maszynopis. Urząd Wojewódzki, Wojewódzki Konserwator Przyrody. Kielce.

Z MIĘDZYNARODOWEJ OCHRONY PRZYRODY

Wiedeńska deklaracja

uchwalona w dniu 11 czerwca 1983 r. na Międzynarodowym Sympozjum poświęconym rozwojowi polityki ochrony przyrody i ochronie środowiska w Europie oraz wychowaniu i nauczaniu w tym zakresie

1. Jako przedstawiciele społecznych organizacji zajmujących się ochroną środowiska oraz instytucji naukowych ze wszystkich części Europy, żyjący i pracujący w różnych politycznych i gospodarczych systemach przybyliśmy tutaj powodowani wspólną troską o środowisko.

Te pierwsze obrady mające miejsce w Wiedniu w dniach od 9—11 czerwca 1983 pod protektoratem Austriackiego Towarzystwa Ochrony Przyrody i Środowiska były nieodzowne ze względu na stale narastające problemy środowiskowe.

2. W Sztokholmskiej Deklaracji Organizacji Narodów Zjednoczonych, która także stworzyła podstawy Programu Środowiskowego Organi-

zacji Narodów Zjednoczonych, wskazywano w 1972 roku na istnienie „tylko jednej Ziemi”. Helsiński Akt Końcowy wzywał w 1975 roku m. in. do podjęcia w Europie wielostronnej współpracy w zakresie zagadnień środowiskowych. Dalszą drogę ukazała w 1980 roku Światowa Strategia Ochrony (World Conservation Strategy) Znaczenie środowiska zostało także zaakcentowane w Światowej Karcie Przyrody (World Charter for Nature) uchwalonej w 1982 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych. W tym sensie dyskutowaliśmy szereg problemów i doszliśmy do zgody w zakresie następujących punktów:

3. Dalszy rozwój przemysłu i rolnictwa nie może przebiegać bez uwzględnienia w wystarczającej mierze ochrony środowiska. Usilnie więc zalecamy uwzględnienie we wszystkich prywatnych i publicznych, przede wszystkim państwowych planach, badań nad ich wpływem na środowisko (environmental impact assessment).
4. W interesie dalszego, zgodnego ze środowiskiem rozwoju świata musimy rozpatrywać ekologiczne konsekwencje światowych zbrojeń oraz dawać pierwszeństwo zmianie przeznaczenia środków finansowych i skąpych zasobów bogactw naturalnych. W pełni popieramy wszystkie decyzje UNESCO (21.X. Posiedzenie Konferencji Generalnej, Belgrad 1980).
5. Głęboko niepokoją nas fakty zanieczyszczenia powietrza, wód, oceanów oraz ich środowiskowe konsekwencje.
6. Dlatego też tak szybko, jak to jest możliwe, należy zlikwidować kwaśne deszcze. Zbiorniki wodne, szczególnie mające zasięg międzynarodowy muszą zostać oczyszczone, a zrzucanie do nich zanieczyszczeń zahamowane. Z tego względu niekontrolowane w skali międzynarodowej transportowanie i składowanie niebezpiecznych produktów odpadowych stwarza niekorzystne zagrożenia dla przyrody i zdrowia ludności.

Domagamy się więc energicznie przeprowadzenia właściwych pomiarów i podjęcia odpowiednich działań.

7. Istnienie niedozwonnej różnorodności gatunków jest zagrożone poprzez wymieranie licznych gatunków zwierząt i roślin, jak również poprzez zmiany zachodzące w szacie roślinnej (zasobach roślinnych) z bezprzykładną w historii ludzkości szybkością.

Domagamy się z całą stanowczością podjęcia właściwych działań i popieramy przedsięwzięcia m. in. w zakresie planowania przestrzennego w polityce gospodarczej, mające służyć ochronie środowiska życiowego gatunków i naturalnych ekosystemów.

8. Współczesna sytuacja środowiskowa wymaga, by nasiliło się poczucie odpowiedzialności ludzi żyjących w Europie za podjęcie natychmiastowych i skutecznych działań.
9. Jesteśmy ponadto świadomi, że polityka prowadzona w Europie wy-

wiera wpływ na kraje rozwijające się. W szczególności niekontrolowany eksport niebezpiecznych produktów i odpadów do krajów rozwijających się winien być zaniechany.

10. Instytucje naukowe jak również państwowe, społeczne i międzynarodowe organizacje zajmujące się ochroną środowiska ponoszą wspólnie odpowiedzialność za wyjaśnianie ludności ryzyka i niebezpieczeństw, które zagrażają jej zdrowiu i naturalnym ekosystemom.
11. Polityka środowiskowa nie może być wyłącznie domeną polityków i administracji.
Dlatego nieodzowne jest włączenie społeczeństwa do wymiany informacji poprzez organizacje lub na innej drodze i stworzenie okazji w ramach otwartej i szczerzej dyskusji do komentowania tej środowiskowej polityki. Rządy (państwa) winny popierać ten proces poprzez udzielanie wystarczającej pomocy organizacyjnej, moralnej, prawnej, praktycznej i finansowej.
12. W tym procesie nierządowe (społeczne) organizacje mają do odegrania bardzo ważną rolę ze względu na swój plastyczny i niezależny charakter, dysponują własnymi wysoko efektywnymi sposobami ochrony środowiska i podwyższania świadomości w tej dziedzinie, które nie są tak łatwo dostępne dla oficjalnych ciał.
13. W oparciu o międzynarodowe zalecenia udało się włączyć kształcenie środowiskowe jako zasadę nauczania wielu przedmiotów szkolnych. Jednakże w niektórych krajach Europy zaznacza się tendencja ograniczania wychowania środowiskowego do przedmiotów zajmujących się biologicznymi zagadnieniami, co zagraża ograniczeniem tegoż wychowania w określonych przedmiotach. Wychowanie środowiskowe musi obejmować również takie przedmioty jak: sztuka, literatura, filozofia, religia, ekonomia (gospodarstwo), socjologia i geografia.
14. Coraz to różnorodniejsze zadania szeroko zakreślonego wychowania środowiskowego wymagają przede wszystkim dobrze wyposażonych pod względem osobowym i materialnym krajowych punktów informacyjnych i koordynacyjnych w zakresie ochrony środowiska.
15. Dopiero dzięki takim instytucjom państwa będą mogły rzeczowo, naukowo i odpowiedzialnie informować swoje krajowe systemy środków przekazu, kształcenia i dokształcania społeczeństwa oraz przewyżczać niebezpieczeństwa jednostronnego i bezkrytycznego oddziaływania na dziedzinę kształcenia. Bez tego rodzaju krajowych instytucji nie będzie zapewniona efektywna wymiana międzynarodowych doświadczeń.
16. W ciągu ostatnich kilku lat miał miejsce w szeregu europejskich państw znaczny postęp w zakresie kształcenia i dokształcania nauczycieli, natomiast w niektórych innych państwach nie można stwierdzić prawie wcale istotnej poprawy pod tym względem.

Bardzo duże znaczenie dla przyszłości środowiska w Europie ma specjalistyczne kształcenie i doksztalcanie nauczycieli przyszłych pokoleń.

17. Uczestnicy międzynarodowego Sympozjum, dotyczącego „Długofalowego rozwoju polityki środowiskowej i wychowania środowiskowego w Europie” są bardzo wdzięczni Austriackiemu Towarzystwu Ochrony Przyrody i Środowiska (ÖGNU) i organizacjom, które te obrady finansowo wspomogły. Są oni przekonani, że wartościowe wyniki tej Konferencji zasługują na kontynuowanie pobudzającego procesu wymiany doświadczeń i informacji.

Jest więc wskazane ponowne spotkanie się w niedalekiej przyszłości celem wymiany poglądów i przedyskutowania metod wychowania oraz aktualnych problemów środowiskowych.

Łumaczył Wiesław Stawiński